

I. ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ

1. АЛФАВІТ. СПІВВІДНОШЕННЯ ЗВУКІВ І БУКВ

Звук мовлення — найменша неподільна одиниця, яку вимовляємо та чуємо. Усього звуків — 6 голосних і 32 приголосних.

		Звуки			
голосні	[a], [o], [y], [e], [и], [і]				
приголосні	дзвінкі	тверді	[б], [г], [г], [д], [ж], [з], [дж], [дз]; а також* [в], [л], [м], [н]		
		м'які	[д'] [з'] [дж'] ; а також* [л'], [н'], [р'], [й]		
	глухі	тверді	[к], [п], [с], [т], [ф], [х], [ц], [ч], [ш]		
		м'які	[с'], [т'], [ц']		

М'які звуки в транскрипції позначаємо рисою ['], а **пом'якшені** — комою [']: *гість* [г'і́]

* Звуки [в], [л], [м], [н], [р], а також [л'], [н'], [р'], [й] умовно подано серед дзвінких. Їх називають **сонорними** (цей термін у школі не вивчають). За звучанням вони ближче до дзвінких, ніж до глухих.

Звуки [б], [п], [в], [м], [ф] називаємо **губними**; [ж], [ч], [ш], [дж] — **шиплячими**.

Буква — знак, за допомогою якого позначаємо звуки на письмі. В українському алфавіті 33 букви. Їх розміщують в усталеному порядку — за **алфавітом**.

Алфавіт

Буква	Назва	Буква	Назва	Буква	Назва	Буква	Назва	Буква	Назва
А а	а	Є є	є	К к	ка	С с	ес	Ш ш	ша
Б б	бе	Ж ж	же	Л л	ел	Т т	те	Щ щ	ща
В в	ве	З з	зе	М м	ем	У у	у	Ь ь	м'який знак
Г г	ге	И и	и	Н н	ен	Ф ф	еф	Ю ю	ю
Ґ ґ	ґе	І і	і	О о	о	Х х	ха	Я я	я
Д д	де	Ї ї	ї	П п	пе	Ц ц	це		
Е е	е	Й й	йот	Р р	ер	Ч ч	че		

Співвідношення букв і звуків

Здебільшого одна буква позначає один звук: *шоколад* [шокола́д]. Окремі букви мають особливості в позначенні звуків на письмі.

Букви	Позначення	Приклад
ь	окремого звука не позначає, указує на м'якість попереднього приголосного	<i>вальс</i> [вал'с]
ї	два звуки [йі]	<i>пиріна</i> [п'і́рйіна]
я, ю, є	один звук [а], [у], [е] і м'якість (пом'якшення) попереднього приголосного	<i>люстра</i> [л'у́стра], <i>торе</i> [п'у́ре]
	два звуки [йа], [йу], [йе] на початку слова, після голосного, м'якого знака й апострофа	<i>Яна</i> [йа́на], <i>заява</i> [зайа́ва], <i>колье</i> [кол'йе́], <i>б'є</i> [бйе́]
щ	два звуки [шч]	<i>щука</i> [шчу́ка]
дж, дз	один звук [дж], [дз] у корені	<i>джміль</i> [джм'і́л]
	два звуки [д] і [ж], [д] і [з] на межі префікса й кореня	<i>відзвук</i> [в'ідзвук]
подвосні	один подовжений звук	<i>волосся</i> [волос'а]

За алфавітом записано всі слова рядка
 А марка, марити, мастило, мафіозний
 Б ожеледиця, ожеледь, ожити, ознака
 В яблучний, японський, ятрити, ясність
 Г прірва, призначити, пружина, пташка

За алфавітом записано всі слова рядка
 А Капріо, Кідман, Куніс, Клуні
 Б Джоуль, Декарт, Евклід, Піфагор
 В Шафаренко, Шевченко, Шевчук, Шумейко
 Г Мазуренко, Матвієнко, Масенко, Мережко

Букви **я, ю, є** позначають по два звуки в кожному слові рядка
 А пам'ять, Баюл, кольє, гравюра
 Б в'юн, дзвякнути, В'єтнам, заява
 В каюк, ательє, Нью-Йорк, яшма
 Г маяти, тюльпан, п'єш, Яготин

Букви **я, ю, є** позначають по два звуки в кожному слові рядка
 А ясність, здоров'я, Зоя, різьбяр
 Б юність, нюанс, роз'юшити, Юта
 В ялинка, Звягель, мантилья, заячий
 Г Єреван, конферансьє, ересь, проєкт

Букви **я, ю, є** позначають по два звуки в кожному слові рядка
 А рієлтор, зв'язок, Готьє, отруювати
 Б ясний, порт'єра, тюбик, Єрусалим
 В кар'єра, завоювати, освоєно, шюре
 Г прислів'я, зяблик, єретик, роз'юшити

Букви **я, ю, є** позначають по два звуки в кожному слові рядка
 А плем'я, бювет, єдність, Юрмала
 Б ад'ютант, Ялта, барельєф, м'ясо
 В пояснити, мюслі, в'єтсья, Марія
 Г Яніна, снот, папороттю, Мар'яна

Звук [й] є в кожному слові рядка
 А кар'єра, знання, магній, Кир'ян
 Б шифон'єр, курйоз, Лілія, з'їхати
 В шюре, країти, Болгарія, їжачок
 Г йорж, Люблін, пасьянс, роз'єм

Звук [й] є в кожному слові рядка
 А жульєн, Євген, тюль, в'язкий
 Б миєшся, рейка, Ялта, жалюзі
 В райський, з'їсти, ясно, Єгор
 Г олів'є, Євген, манікюр, рай

Звук [д] є в кожному слові рядка
 А мода, народжую, дим, Дон
 Б народ, Дарина, подія, парад
 В дно, дзеркало, Дрезден, лад
 Г Ужгород, модрина, піду, рід